

ACC. N:R M. 13733:1-47

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Lofia Danielsson, Lund*
Härad: _____ Berättare: *olika polska emigranter; se*
uppteckn. bladens bakom!
Socken: _____ Berättarens yrke: _____
Uppteckningsår: *1955* Född år _____ i _____

Polska emigranter i Sverige s. 1-47

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R M.13733: /

Svar på preliminär frågelista angående polska emigranter i förvärvs-
arbete i Sverige.

Johan Popko född 1897 i Lukowa by, närmaste stad Tanogrod i ryska polen.
Fadern var bonde. Låg i ryska Polen. Har inte gått i skola.

"Jag kom hit första gången 1909. Det var en tolk, som hade varit i Sverige
som samlade oss. Vi var väl 30 stycken som kom på en gång till Volsjö utan-
för Landskrona. Det var en tysk, som hade gården. Vi arbetade med betorna
och på hösten, när det var färdigt reste vi hem igen.

Nästa år reste jag till Sverige igen. Då hade jag sällskap med min syster
en annan flicka och två fruar hemma från byn. Det var konsul Wacha i
Malmö som ordnade arbete åt oss på Ruggeholm (ev. Råbyholm) i Lund.
Flickorna reste hem på hösten, när betorna var färdiga, men jag fick
stanna kvar och passa kalvarna. Hade ingen lust att resa hem, det fanns ^{ingen} arbete.
Bodde bra första gången, kan inte klaga. Vi fick 1,15 eller 1,25 om dagen.
Det var en kokerska som lagade maten.

Jag stannade i Lund 5 - 6 år och sedan var jag ett par månader på Halmsta-
gården, men jag flyttade tillbaka till Lund, till samma ställe. Sedan kom
jag till Uppåkragsgården och stannade över vintern. Han som ägde den hade
en gård utanför Norrköping och han bad mig följa med dit. Jag var i Norrköping 4½ år och sedan kom jag tillbaka till Lund igen till Hospitals-
gården, det var samma ägare som "Ruggeholm".

Jag gifte mig 1918 med Marianne Grzyb, som var från samma kyrksocken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som jag hemma i Polen. Hon hade kommit hit första gången 1910.

Sen jag blev gift hade jag stat. Då bodde vi i 2 rum och kök fritt hade 4 meter bränne, 24 hl kol, 1200 famnar potatisland, trädgård, 600 kg råg, 100 kg vete, 600 kg korn och 8 eller 900 kronor om året. Min fru arbetade med betorna och höstningen på sommaren men gick hemma på vintern.

Vi har varit på Skarhult $4\frac{1}{2}$ år i Stångby $4\frac{1}{2}$ och på Övedskloster. Där var det timpeng. Vi fick lön 2 ggr i månaden.

Jag arbetar nu på Kockums som städegubbe och har 2,75 i timmen.

Det har alltid varit gott förhållande till de svenska arbetarna. Jag kommer inte ihåg när jag gick med i fackförening, men den kunde inte göra något de första åren, men den blev starkare sedan.

Vi blev svenska medborgare 1937.

När vi flyttade till Malmö 1948 kom dom och ville ha 15 kronor i förskott för elektriciteten för att jag var utlänning, men då gick jag dit och visade dom papper på att jag var svensk medborgare och då bad dom om ursäkt.

Innan första världskriget var vi fria på alla katolska helgdagar, men de svenska arbetarna blev förtrödna, så sedan blev det bara de samma som de svenska.

Jag är vaktmästare i katolska kyrkan.

Innan vi bodde här reste vi hit till Malmö för att gå i kyrkan. När vi var i Lund var vi någon gång i kapellet där, men för det mesta åkte vi till Malmö.

Vi brukar

ACC. N:R M. 13733:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vi lämnar 50 kronor om året till kyrkan.

Vi har 4 barn, en dotter som är gift med en polsk flykting och nu bor i Kanada och 3 söner, en är gift med en flykting från Polen, en har varit gift med en svenska, men är nu skild och en är ogift. En ~~man~~ är garderobier på restaurang, en är tapetserare och den tredje, som är ogift är sjuk i ryggen, så han kan inte arbeta.

Alla har gift sig i katolska kyrkan. Barnen till den svenska frun är döpta i svenska kyrkan.

Barnen har gått i folkskola. Sista året gick dom i katolska skolan för konfirmationen. En gick i Hälsingborg, det var när vi var i Stångby och det var en bekant, som skulle skicka en som till Hälsingborg och då ville han att vår pojke skulle följa med dit. De andra 3 gick i Malmö. Min fru och jag talar bara polska. Barnen talar svenska och polska lika bra.

Vi har rätt så mycket polsk mat."

ACC. N:R M. 13733:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar på preliminär frågelista angående polska emigranter i förvärvs-
arbete i Sverige.

Raman Konrad född 3/3 1890 i Cherbs, en liten stad i Plodsk powiat i ryska Polen. Har gått 3 år i skola. Farfadern var godsägare, men måste gå från gården sedan har varit partisan mot ryssarna. Fadern hade ändrat namn - Konrad är ett förnamn, men det hade han varit tvungen till för han hade rymt ur tysk fångenskap.

"Far arbetade i staden, men ville hellre till landet, så blev han natt-
vakt på ett gods nära byn Wielge i Charne gmina, Lipno powiat.

Jag gick i trädgårdsmästarelära sedan 2 år, men så gifte mor om sig och då rymde jag hemifrån. Jag gav mig iväg till Tyskland 1907. 1908 måste man ha pass eller legitimationspapper i Tyskland, men det hade vi ju inte och då kom det en man som hade varit i Sverige och vi följde med honom tillbaka.

Vi var 3 eller 4 stycken som kom tillsammans till Stora Marken vid Anderslöv. Vi var väl 15 stycken som bodde tillsammans i ett gammalt statarhus. Det var också ett 50-tal galizer på gården, de bodde för sig själva.

Galizerna hade kontrakt för sig och vi hade kontrakt för oss. Det hade blivit fel i kontraktet, där stod att vi skulle arbeta 11 timmar men vi fick arbeta 11½ eller 12. Så vi strejkade och slutade efter tre veckor. Galizerna hade sitt kontrakt gm konsuln för Österrike. När vi slutat

ACC. N:R M. 13733:5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

på St Marken reste vi till Malmö till tyska konsulatet, som ordnade plats åt oss på Halmstagården i Axelvold mellan Landskrona och Hälsingborg.

Där var det bättre. Där fick vi rejält.

Först gick jag för daglön, jag blev statare 1916. Vi stannade på Halmstagården till 1938 då vi flyttade till Malmö, det blev för mycket arbete till sist. Den första tiden körde jag hästar, sedan blev jag stalldräng och blev chef för alla arbetarna i stallen.

De flesta hade överenskommelse med godsägaren att hustrun skulle mjölka, så min fru har hållit på med mjölkningen tills vi flyttade.

Det var dåliga och gamla statarbostäder. Där var alldeles fullt med skäktor. Vi hade 1 rum och kök. Vi gifte oss 1913 (?).⁺

Statarna fick fri läkare, några år fick vi också fri medicin, men det blev för dyrt, så det slutade snart. Arbetsgivaren betalade sjukhusvård och begravning.

När man var statare hade vi 1200 kg säd, 300 sträckfamnar potatisland(det ökade sedan till 6 eller 800 stäckfamnar), fri bostad och 280 kronor kontant. Så var det omkring 1908 - 1909. Sedan blev det bättre under kriget så 1918 - 1919 var det 800 kronor om året kontant, 1920 skulle det blivit 400, för då dikterade godsägarna villkoren, men det blev underhandlingar

⁺ Skall nog vara 1916, samma år de blev statare. Fru K kom ju inte hit förrän 1914. Äldste sonen är nu 39 år. Nästan alla jag har kunnat kontrollera har gift sig samma år som första barnet föddes.

ACC. N:R M. 13733:6.

med fackföreningen så det slutade vid 650 kronor. 1929 - 1930 började det bli bättre igen.

Jag blev med i fackförening 1919, tidigare hade statarna blivit utförda om dom var med i fackförening.

Mot slutet på Halmstagården tjänade jag 950 kronor om året. Nu arbetar jag på Plåtmanufaktur. Där har jag 3 kr i timmen.

Galizerna hade sina helgdagar i kontrakten, men vi hade ingen sådan bestämmelse.

Vi blev svenska medborgare 1935."

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar på preliminär frågelista angående polska emigranter i förvärvs-
arbete i Sverige.

Rosalia Konrad f. Turchenjak. Född 1894 i Ljubelsk, Lukowa, Bilogoraj, Polen.

"Jag har inte gått i skola för läraren var ryss och därför ville inte far
att vi skulle gå dit. Far hade ett litet ställe på 11 tld. Vi var 8 syskon.
Det fanns inte arbete för alla hemma, så på somrarna brukade vi fara till
andra trakter åt Warchawa till för att arbeta. Jag var den första i familjen
som reste utomlands. Det var en man som kom hem till byn och berättade att
man kunde tjäna mycket pengar i Sverige. Han hade varit här förut. Så drog
han med flera nästa år. Men det var inte mycket man tjänade 1,15 om dagen
är inte mycket att spara på.

Jag var 21 år när jag kom hit (1914). Det var bara meningen att jag skulle
stanna över sommaren, ~~men sårkriget~~. Vi var 13 stycken som kom till
Axelvold. Vi hade fått resan betald.

Det var hårt arbete. Vi fick mjölk och potatis och sedan fick vi skaffa
resten av maten själva. Min man passade hästar och jag mjölkade och
arbetade med betorna på sommaren.

Den första tiden innan vi var gifta bodde vi i en lägenhet på tre rum,
flickorna för sig och pojkarna för sig. Vi fick laga maten själva. Det
var pump på gården och avträde liksom i Polen.

De svenska arbetarna var snälla, men spottade snus, så vi trodde att dom
var arga på oss. Snus var inte vanligt i Polen.

ACC. N:R M. 13733:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ibland kallades vi galizer, men det tyckte vi inte om, vi var inte från Galizien.

Vi går till katolska kyrkan här i Malmö nu. Vi brukar betala 50 kronor om året. Det är frivilligt, man får betala så mycket man vill och kan.

Där är 3 präster, en holländare, en tysk och en svensk. Predikan är för det mesta på svenska. Ibland har de polsk mässa.

Godsägare Lindeberg på Axelvold ordnade ett litet kapell, annars åkte man till Hälsingborg, men ibland kom prästen ut och höll mässa i kapellet. Våra barn är döpta i kapellet på Axelvold och vigda i katolska kyrkan i Malmö.

Vi firar samma helgdagar som i svenska kyrkan.

På Axelvold hade hela gården skördefest och midsommar firade vi tillsammans med det andra folket på gården.

Vi har 5 barn alla är födda i hemmet. När en av flickorna föddes var jag ute i betorna på ådagen och sedan föddes hon på kvällen. Barnmorskan kom hem och hjälpte till vid förlossningen. Vi fick ingen ekonomisk hjälp. Barnen har alla gått i svensk skola. 4 av dem är gifta, 3 med svenskar och en med polsk flykting. En son och en dotter är katoliker en är protestant och 2 bryr sig inte om någon kyrka. En dotter är bosatt i Hässleholm, alla de andra i Malmö. De är vanliga arbetare eller gifta med arbetare.

Vi talar polska hemma, men barnen vill helst tala svenska.

För det mesta har vi svensk mat, men ibland vill min man ha polsk mat och då lagar jag rödbetssoppa med ättika. Den polska maten är inte så

ACC. N:R M. 13733:9.

söt som den svenska utan den är litet syrlig. När vi var på landet gjorde jag surkål och bakade osötat bröd. Förr lade jag in gurkor bara varvade med salt, men nu gör jag vanliga svenska ättiksgurkor. Vid helgerna har vi vanlig svensk helgmat: skinka och fisk vid jul osv.

Vi har bara varit en gång i polska föreningen, men är för gammal till sådant."

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:10.

Nuvarande bostaden modern 1-rumslägenhet med alkov. Konventionellt möblerad.
Yngsta dottern bodde hemma hos föräldrarna.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 13733: //

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar på

preliminär frågelista angående polska emigranter i förvärvsarbete i Sverige.

Fru Franciska Chojnacka f. 1893 i Kurzbuk, Moerwa wojedztwo, Polen.

Föräldrarna var lantbrukare, hade ett litet ställe med 8 kor, ett par grisar och höns. Fru C. blev föräldralös tidigt och uppfostrades hos släktingar som hade gård med 8 hästar och ett 15-tal kor.

Har gått i skola till konfirmationen vid 9 års ålder (romersk katolik)

"Som flicka var jag i Tyskland om somrarna och hälsade på släktingar. Inte för arbete. Jag var dum då som inte sparade pengar utan köpte kläder, roade mig och bara slösade. Jag var hos släktingar i Westpreussen.

Som barn hörde jag talas om att galizierna for till Sverige och skötte betor och jag undrade vad Sverige var.

Det var dåliga tider, så man for till Tyskland och arbetade.

Jag var 19 år när jag kom till Sverige. Jag hade sällskap med min fästeman. ^{Har} ~~Min man~~ hade arbetat i Tyskland, men när de började att tala om att det skulle bli ett stort krig tänkte vi att det var bäst att fara till Sverige för att komma från kriget.

I Tyskland hade vi träffat en polack, som varit i Sverige och vi fick en adress på en papperslapp. Vi kom först till Köpenhamn och därifrån ringde vi till Månslundagården vid Lövestad, och så reste vi dit. Det var inte så stor gård - 8-10 par hästar. Vi fick 3 kr iveckan och så hade vi stat: 2 l sötmjolk, skummjolk, potatisland, säd. Så vi kunde ha gris och höns.

Min man skötte hästarna och jag mjölkade. Vi bodde i statarhusen.

Men det var dåligt betalt, så vi flyttade till Ingestads Nygård utanför

ACC. NR M. 13733:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Smedstorp. Det var hos en tysk och där fick vi bättre betalt, min man fick 10 kronor i veckan för att passa hästarna och jag fick 10 kr för mjölkning. Dessutom hade vi stat, så då kunde vi inte klaga. Jag var 27 år när vi kom dit.

När jag var 24 år försökte jag få arbete på fabrik i Malmö, men dom sa att jag var för gammal, de ville inte ha flickor som var äldre än 16-20 år. Det var goda förhållanden till de svenska arbetarna, vi gick till varandra och drack kaffe och så.

Ett litet tag var vi med i fackförening, men vi blev missnöjda med honom, som skulle vara ledare och underhandla med arbetsgivaren. Där blev han bjuden på mat och sup och sedan blev det som bonden ville. Då gick vi ur fackföreningen, de svenska arbetarna också.

Min man dog 1928 och sedan fick jag ensam klara allt på 10 kr, men det gick ju bra i alla fall för jag hade ju gris, potatis, höns osv. Och så hade jag pengar som vi hade haft med oss från Polen, många, många guldmark hade vi med oss min man och jag. Vi kom ju bara hit för att vara här över kriget. Vi trivdes inte den första tiden och hade inte kriget kommit, så hade vi rest tillbaka med detsamma.

Vi har blivit kallade galizer, men då sa vi att det var vi inte, men det var ju inget att bråka om.

Jag brukade fara till katolska kyrkan i Malmö för att gå till mässan. Det blev väl en gång i månaden ungefär och på vintern en gång, det berodde ju på om man var fri, det var ju svårt att komma ifrån när man

ACC. N:R M. 13733:13.

skulle sköta kreaturen. Till helgerna reste vi också till Malmö om vi var fria. Lämnar nu 25-30 kr om året till kyrkan. Min dotter, som är hemma betalar litet mer. I kyrkan här är samma ritual som i Polen, fast inte så mycket processioner och liknande. Hemma i Polen brukade prästen ha processioner på våren över åkrarna, men det förekommer ju inte här.

På påskafton kl 16 brukade vi samlas i alla släktingarna hos mina morföräldrar. Man hade mat för helgen med sig, smör, bröd osv och så kom prästen och välsignade maten till helgen. Andra gårdar i byn samlades hos varandra några grannar på ett ställe, för att prästen inte skulle behöva gå in i varenda gård. De har något liknande här i katolska kyrkan varje påskafton kl 16, då samlas alla i församlingen och så välsignas maten i kapellen och sedan har man fest.

Jag har 4 barn, äldsta dottern är född i Tyskland innan vi kom hit, de andra är födda här. De föddes hemma och barnmorskan från byn kom hem till oss. Jag har 2 döttrar en av dem har varit gift med en svensk, en är gift med en polack, 2 söner en gift med en dotter till en polack och gift med en svenska och bosatt i Stockholm. Han är jockey, de andra arbetar på fabriker i Malmö.

Alla barnen har gått i skola i Sverige. Det sista skolåret gick de hos systrarna vid katolska skolan i Malmö. Det var dyrt att betala för dem hos systrarna, men de var envisa med att jag skulle skicka hit barnen så att de fick katolsk konfirmation. Det kostade 30 kr i månaden och då tjänade jag 10 kr i veckan, men så hade jag ju potatisland, höna och

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:14.

gris, så det gick ju. Jag har aldrig sökt hjälp, jag hade ju pengar med mig från Polen.

Barnen är katoliker allihop. De talar bara svenska, skolkamraterna skratade åt dom, när dom pratade polska till varandra någon gång. Om jag talade till dom på polska, så svarar dom på svenska.

I början lagade jag polsk mat, men barnen ville ha samma mat som sina svenska kamrater, när de kom i skolan, så på de sista 10-20 åren har det bara blivit svensk mat. Men på landet brukade jag lägga in surkål och lagade litet annan polsk mat. Den polska maten är inte så söt, som den svenska. Jag var inte van vid att ha socker i kaffe när jag kom hit, så en gång, när jag nyss hade kommit hit bjöd jag några statarfruar på kaffe. Jag hade köpt kakor och tyckte allt var så bra, men så började dom tala om socker och jag förstod inte hur de ville ha det om det skulle läggas i kaffet eller i en skål för sig, men det var en av fruarna, som gick och hämtade sockret och så ordnade det upp sig.

Jag flyttade till Malmö 1936. Arbetar nu på apotek som städerska och tjänar 2,50 i timmen, arbetar 42 timmar i veckan, så det blir ungefär 400 kronor i månaden.

Jag var på polska föreningen i början, men jag tycker att jag är för gammal att gå det, det är ingenting för mig.

Jag har släktingar i Polen, som jag var och hälsade på 1950. Det var hos min syster i Gdynia. Jag brevväxlar med dem också.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:15.

Nuvarnade bostade är i ett hyreshus med flera uppgångar från gården.
Gav intryck att vara byggt i början på 1900-talet. Trol. enrumslägenhet,
med rummet åt gatan. Det var möblerat som ett ordinärt svenskt arbetar-
hem.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:16.

Svar på

Preliminär frågelista angående polska emigranter i förvärvsarbete i Sverige.

Josef Graczyk född 1881 i Ochutza, Kojun socken , Rguf powiat(, tror Gr.),
kommer inte ihåg namnet på wojewodztwo, i rysska Polen.

Fadern var bysnickare, byggde hus och gjorde stora träkärl till bönderna
i byn. Har inte gått i skola " det var för dyrt att skicka barnen till
skolan, man fick betala själv".

"När jag var 12-13 år gammal gav jag mig iväg till Tyskland för att arbeta.
Det fanns inget arbete i byn åt alla ungdomar, bara i vår familj var det
8 syskon. Det var en bekant till familjen, en flicka hon var väl ungefär
30 år då, som hade varit i Tyskland och när hon var hemma och hälsade på
så följde jag med henne tillbaka till Tyskland.

Jag arbetade sedan i Tyskland i 18 år, först med betor sedan på tegelbruk
och jag har även arbetat med att bygga järnvägar.

När jag var 30 år ungefär flyttade jag till Köpenhamn för att arbeta på
en sockerfabrik, som startades av en tysk firma. Men jag fick inte arbeta
i fabriken, polisen kom och körde bort oss. Vi fick arbeta på landet men
inte i fabriken, så jag började hos en trädgårdsmästare utanför Köpenhamn.
Jag flyttade från Tyskland tillsammans med min fästmö, för de sa att
det skulle bli ett stort krig och då ville jag inte vara i Tyskland. Min
fästmö hette Stanislawa Tarnowska, hon var polska, men jag hade träffat
hennes i Tyskland. Vi gifte oss i Köpenhamn. Hon var född 1891.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:17.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I Köpenhamn träffade vi polacker, som hade varit i Sverige och som berättade att i Sverige fanns det arbeta och där kunde man tjäna många pengar.

Så for vi till Sverige min fru och jag, det var året före första världskriget började. Vi kom först till Charlottenlund utanför Ystad. Där arbetade vi med betorna. Det var bara utlänningar som arbetade i betlanden, men statarna på gården var svenskar. Betarbetarna bodde alla i särskilda backer. När det var slut med betorna gick jag för daglön. Det var inte så styvt arbete med betorna i Sverige som i Tyskland. I Tyskland skulle man lägga betorna i rader för att sedan hugga av blasten med stora knivar, och det var mycket noga med att dom skulle ligga i fina rader. Här i Sverige högg man av blasten på en beta i taget medan man höll den i handen. I Tyskland hade man mycket, mycket betor och man måste lägga dom i stora stackar för att skydda dom mot frosten, för det var så mycket så fabrikerna kunde inte ta emot allt på en gång. I Sverige behövde man bara lägga betorna i små högar och det var inte så styvt arbete. Vi hade det bra på Charlottenlund. Vi hade ackord på betorna, vi fick 1,50 per "ruta".

Vi hade inget kontrakt, men galizerna hade kontrakt.

Sedan flyttade vi till Rusbogården (?) inte långt från Charlottenlund. Där fick jag passa korna. Jag var för liten till att sköta hästarna, dom var så stora så jag räckte inte upp.

Jag fick 2 kr om dagen och dessutom skummjolk, potatis och bränsle. Vi bodde som statarna. Arbetet var hårt på gårdarna. Man fick stiga upp tidigt när man skulle passa korna.

*Antagligen
Rentsbo*

ACC. N:R M. 13733:18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vi flyttade till Malmö 1935 eller 1936⁺. Jag arbetade hos en trädgårds-
mästare här i Malmö, Det var litet bättre arbete när man blev gammal, än
att arbeta ute på gårdarna.

Jag fick ingen pension från gården, inte har jag fått hjälp från konsulatet
heller, men när jag blev sjuk och var på sjukhus 1940 fick jag pengar från
socialvården.

Jag går inte i polska föreningen, det är jag för gammal till".

Eftersom Graczyk blivit trött fortsätter hans dotter fru Chojnacka att be-
rätta om familjen.

"Mor dog 1939 och då blev syskonen skingrade så man kan inte säga att vi
haft några polska seder i familjen, inte heller har vi haft något vidare
med polsk mat och liknande.

Vi är 7 syskon, de äldsta har gått i skolan i katolska kyrkan och konfir-
merats där. Jag som är bland de yngsta gick bara 3 år i kat. skolan sedan
slutade den, men jag är konfirmerad där. Det är vi allihop.

Vi kan tala polska, men talar helst svenska, så när föräldrarna talade
polska till oss svarade vi på svenska.

1936 var jag med mor och 3 av mina syskon i Polen och hälsade på släktingar.
Far får hjälp av systrarna i kat. kyrkan att skriva till släktingar i
Tyskland.

En del av syskonen är gifta och ett par är gifta med svenskar. En bror

⁺Graczyks svärson Chojnacka säger att de flesta polackerna flyttade in till
Malmö vid den tiden. Då hade barnen blivit vuxna och ville ha arbet på
fabriker osv i Malmö och så kunde de hjälpa till att betala hyran.

ACC. N:R M. 13733:19.

I svenska kyrkan som är gift med en svenska, som är protestant, låter döpa och konfirmera sina barn i svenska kyrkan. En syster är gift med en svensk, som blev katolik innan dom gifte sig. Min yngste bror som är typograf i Hälsingborg är förlovad med en svenska och han vill att de ska gift sig i kat. kyrkan, men hon vill gifta sig i svenska kyrkan.

Min man och jag går i katolska kyrkan ibland, men ska man vara en riktig katolik ska man ju gå i mässan varje söndag.

Jag har en syster som är barnsköterska, en bror är chaufför, en är på gasverket, själv arbetar jag på en tvättinrättning. "

Graczyk berättade också att det var två polska familjer som hade träffats i Köpenhamn, som tillsammans begav sig till Charlottenlund.

G. lärde sig läsa svenska gm självstudier när han var på sjukhuset. Han kunde läsa från frågelistan. Dessutom hade han 4 tjocka böcker, som han hade skrivit på polska (?) och som var "hans historia". Det handlade bl a om kriget och att det skulle bli ett nytt krig.

Graczyk har inte varit med i sjukkassa men har haft en liten livförsäkring.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:20.

Nuvarande bostaden var belägen i ett hyreshus troligen byggt i början av detta seklet. Förmodligen en enrumslägenhet, eftersom rummet jag var i var möblerat med duschatell. Dessutom fanns matbord med stolar, skåp och buffet, samt 2 fåtöljer som bildade en grupp med duchatellen. Jag skulle tro, men är inte säker, att det fanns wc.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar på preliminär frågelista angående polska emigranter i förvärvs-
arbete i Sverige.

Stanislaw Kowynia f. 18 april 1898 i Zukowitza by, Opatowietz gmina,
Pynzow powiat, Chelezkia wojewodztwo i dåv. ryska Polen.

Fru Sofia K. f. Podawza. född den 3 april 1899.

Kow.: "Jag kom hit till Sverige 1914, den 18 april tror jag det var.

Min far hade ett litet ställe med 2 hästar och så kor och småkreatur och
så var han litet snickare också. Men det fanns inte arbete för alla hemma
och så kom det en tolk till byn, han samlade några det var 2 flickor från
byn och så jag som följde med honom till Sverige. Vi kom till Gärsnäs gård
vid Tomelilla. Det kom rätt många då. Jag skulle bara stanna över sommaren,
men så kom kriget och då tänkte jag resa till Amerika. Det var en bekant
till mig, som var där som skickade biljett, den kostade 348 kronor, men
det var 1917 och då gick det inte att resa dit för kriget, så jag fick
skicka tillbaka biljetten.

Jag har gått i skola i Polen, 4 vintrar tror jag det var och så gick jag
2 somrar och läste för konfirmationen (rom. kat.).

Vi fick jobba med betorna på Gärsnäs, och när kriget kom fick vi stanna
över vintern och arbeta med vanligt jordbruksarbete. Men det var dåligt
betalt, så jag flyttade, det var nog i april tror jag, till Weibulls gård
Axeltofta utanför Landskrona. Där var det vanligt jordbruksarbete. Wei-
bull var snäll mot polackerna, vi fick 25 kronor till jul och så fick vi

ACC. NR M. 13733:22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

$\frac{1}{2}$ liter riktig mjölk om dagen per person.

På Gärsnäs hade vi haft det mycket sämre, vi bodde alla utlänningsarna i baracker. Tolken, han var tysk och gift med en svenska och hon lagade mat åt oss dvs kokade potatis, som vi fick från gården och så fick vi mjölk, men det var bara skummjölk. Annan mat som vi ville ha fick vi köpa själva och laga till själva, medan hon kokte potatisen. Vi hade bara 1,15 om dagen och det var inte mycket. När vi hade betorna fick vi ackord det var 7-9 kr i veckan, men det var inte heller så mycket. Där hade vi kontrakt, men det hade vi inte sedan på dom andra ställena vi kom till.

Fru Kow.: "Jag kom hit 1914, samma år som min man, men vi kom inte tillsammans. Min svåger var förman och tolk för dom som kom hit. Jag var först på Gotland 3 somrar och arbetade med betor. Vi hade ackord på betorna, men när vi hade daglön hade vi 1,15 om dagen, det var mindre än dom svenska arbetarna hade.

Sedan kom jag till Landskrona till Weibulls. Där fick jag arbeta i jordbruket precis som en karl. Min man och jag träffades där. Vi gifte oss 27 juli 1922, då var vi på Svansjö. När vi var på Svansjö gick vi med i fackföreningen. Min man arbetade i jordbruket. När jag hade fått barnen brukade jag mjölka, då fick jag 75 öre för var gång jag mjölkade. Det var slit- samt: man fick stiga upp vid 3-tiden på morgonen och kom hem kl 7 när man morgonmjölkade. Ibland mjölkade vi mitt på dagen också och så på kvällen. På kvällen var det inte så arbetsamt om korna hade blivit mjölkade mitt på dagen."

ACC. N:R M. 13733:23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kow.: "När min fru var och mjölkade på morgonen fick jag passa barnen och sedan när hon kom hem var det tid för mig att gå till mitt arbete.

Vi hade höga skatter, 3 gånger så höga som de svenska arbetarna, bara för att vi var utlänningar. Vi blev svenska medborgare 1942, sedan tysken kommit till Polen.

Jag jobbar nu på Kockums och har 173 kronor i veckan.

Vi flyttade till Malmö 1948, från Svenstorp. Det var bättre på alla vis i stan, bättre arbete och bättre betalt. Och så var det bättre för barnen med skolor och jobb.

Vi har 3 barn. Äldste sonen föddes på Svansjö, hemma i hemmet. Han är nu 33 år och jobbar som svetsare på Kockums. På kvällarna går han aftonkurser på realskolan för att ta realexamen till jul. Han fick 50 kronor i premium för en tid sedan. Han är gift med en svenska och de vigdes i svenska kyrkan. Vår dotter är också gift med en svensk i svensk kyrka. Hon föddes på Svenstorp. Yngste sonen gör sin värnplikt. De första åren efter skolan arbetade han på hotell som piccolo.

Vi talar alltid polska till varandra och till barnen, men de svara på svenska. De kan litet polska, men de vill inte tala det.

Vi går i katolska kyrkan här i Malmö. Det är samma gudstjänst och allting som i Polen.

När vi bodde på landet brukade vi åka till Malmö för att gå i mässan vid högtider och så.

Barnen är konfirmerade här i Katolska kyrkan. De två äldsta bodde envinter

ACC. N:R M. 13733:24.

hos systrarna innan de konfirmerades, vi bodde ju på landet då. När den yngste konfirmerades bodde vi här i staden.

På påskaftonen brukar prästen välsigna maten i kyrkan, men vi brukar inte gå dit då.

Vi har mest svensk mat, bara ibland har vi pålsk mat, barnen vill helst ha svensk. Det är vanlig svensk mat. Kålsoppa brukar jag laga med morötter och sådant i men inte med sirap, som den svenska, säger fru Kowynia.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:25.

Nuvarande bostaden är en lägenhet med minst två rum. Ett rum uthyrt eftersom det satt en lapp med ett svenskt namn på dörren. Det rummet jag var i var rättså stort 20-25 kvm. Möblerat som ett vanligt svenskt arbetarhem, med soffgrupp, matbord vid fönsterväggen, skåp och stolar i mörkbetsad björk. Det verkade användas endast till sällskapsrum. Centralvärme och vad jag trodde mig förstå wc ute i trapphallen, som begagnades av flera lägenheter.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:26.

Svar på preliminär frågelista angående polska emigranter i förvärvs-
arbete i Sverige.

Fru Bronislawa Sloventa f Skalska. Född 1894 i staden Tarnow nära
Krakow i Lilla Polen eller Galizien, som tillhörde Österrike.

Har gått 7 år i skola, det var skolplikt i Österrike, men inte i ryska
Polen.

"Min far var skräddare i Tarnow. Han hade byggt hus och då ville min
syster och jag hjälpa honom. Det var så många som sade: res till Sverige
där tjänar ni mycket pengar. Min bror hade gått i skolor, han kunde
tyska bra och han var så intresserad av språk, så han ville resa till
Sverige och studera litet. Eftersom han kunde språk blev han tolk för
oss andra. Det var min syster och jag och så 20 andra. Det var svårt
att få arbete i Polen så det var många som reste bort för att arbeta
och tjäna pengar. Det var 1914 på våren vi reste till Oskarsström, där
vi skulle arbeta i fabrikerna. Min syster och jag var i yllefabrik.
På hösten kom kriget, då reste min bror hem till kriget, men min
syster och jag stannade kvar. När det var krig kunde inte fabriken få
garner och sådant som dom behövde och då blev vi avskedade. Då kom vi
till Hällstorps gård i Billeberga.

På fabriken hade vi haft 17 kronor på 14 dagar och hade vi ackord blev
det 18 - 20 kronor. På Hällstorp hade vi 1,15 om dagen på sommaren och
75 öre om dagen på vintern. Det var betgallring och upptagning och

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:27.

klöverhöst och annat skördearbete om sommaren och på vintern fick vi hugga bränne och bära upp det i säckar på tredje vind. Det var ett hårt arbete. Vi fick gå ut i skogen och vi var 4 flickor, 2 på varje sida om stocken som fick såga med en stor tung såg. Å, jag grät många gånger, men vad skulle man göra det var krig och det gick inte att komma hem till Polen. Vi bodde i dåliga baracker med tegelgolv och stora sprickor i taket. 4 - 5 bodde i varje rum. Det var långt till avträde och brunn. Vi fick laga maten själva, när vi var många, omkring 20 stycken var det en som gick hem tidigare och gjorde i ordning mat till vi andra kom hem, men när vi bara var 10 - 12 lagade var och en mat för sig. Vi slutade klockan 7 på kvällen och innan vi kom hem och maten var färdig var klockan 8 och sedan fick vi tvätta och göra annat som vi skulle till sena natten. En gång blev min syster sjuk. Hon fick vatten i knäet och det var så svårt, så hon kunde inte gå nästan. Hon hade ingen riktig käpp att stö sig på utan bara en träbit och en gång när hon skulle gå den långa vägen till avträdet, skadade hon sig i handen och bröt ben i handen. Det var så synd om henne och jag visste inte vad jag skulle göra. Jag kunde inte ens skriva till mina föräldrar för det var ju krig och man visste inte var de fanns. Jag var inne i Malmö hos en Österrikisk Sekretär, men han kunde inte hjälpa mig. Så en dag satt jag och läste en polsk tidning, som jag prenumererade på och då fick jag se på första sidan att där stod: Polska konsulatet, Stockholm. Då skrev jag dit och sade hur vi hade det och då svarade konsuln att det var inte tillåtet i något land

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R

M. 13733:28.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att en människa som behövde sjukhusvård inte kunde få det och så fick jag 25 kronor och besked att jag skulle tala med vår patron och att han var skyldig att betala för min syster. Jag gick och talade med patron och så blev det bestämt att min syster skulle till sjukhuset i Treäleborg. Vi var på Stora Marken i Anderslöv då. Vi fick också skjuts till stationen. Min syster låg 9 månader på sjukhuset och blev opererad. De hade tamponger igenom knäet. Hon blev bra och kunde gå riktigt, men så började det bli var vid knäet och då hade de glömt en tampong. Den måste opereras bort och då fick de också ta bort knäskålen och sedan blev min syster styvbent. En läkare på sjukhuset vill ta bort benet. Då hade jag fått kontakt med min mor och hon blev så ledsen och skrev att bara dom inte tar bort hennes ben. Där var också en läkare, som jag kunde tala med, jag kunde tyska rätt så bra och han kunde också tyska och han var så snäll och gjorde vad han kunde för min syster, så att hon slapp få benet amputerat. Patronen betalade för min syster på sjukhuset det kostade 400 eller 500 kronor. Men sedan fick jag minsann veta av att han hade betalat för min syster. Ett år när det var mycket ogräs i betorna och alla bad om mera betalt och jag också kom och begärde mera sa han: Ska du också be om mer när jag har betalat för dinsyster på sjukhuset. - Kunde jag hjälpa att min syster hade blivit sjuk av arbetet!

Jag gifte mig 1920. Då fick vi 2 rum, i det ena stod en järnspis, det andra kunde vi ^{inte} värma upp på vintern för det låg på andra sidan en farstul. Det var bara stengolv och dåligt tak. Vi hade ingen spiskammare, ingen

ACC. N:R M. 13733:29.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

garderob. Det var kallt och uselt. Där bodde vi med tre små barn.

Bostaden var fri och så hade min man 620 kr om året och så fick vi litet säd, men det var inte så mycket så det räckte till bröd.

Man blev inte fäst om inte frun kunde arbeta. Kunde frun inte arbeta för att hon skulle ha barn eller så, så var det bara att gå. Jag fick lämna barnen hemma och den minste som låg i vagnen fick jag ta med mig ut till betorna. En gång när jag var i grocess, ganska långt gånget skulle jag stå vid en tröskmaskin. Det skakade så förfärligt, så jag mådde inte bra av det, men när jag bad att få kasta in nekarna i trösken i stället svarade dom bara: Du är fäst här för att arbeta, då ska du också göra det arbetet som du blir satt till. Ja, det var hemskt många gånger, man blev så illa behandlad.

Vi hade mycket skatt, mycket mer än de svenska arbetarna, jag förstår inte varför. En gång kom fjärdingsmannen hem till mig och sa att han skulle ha 450 kr i skatt. Jag svarade att så mycket har vi inte, min man tjänar inte mer än 620 kr om året. Han fick gå in och se hur vi hade det och det var ju så enkelt, vi hade bara köpt några begagnade möbler, för vi hade ju tänkt att resa hem till Polen så snart det blev litet bättre. Vi hade bara en matta, en vanlig enkel trasmatta. Han såg ju att vi inte hade någonting och då lovade han att hjälpa oss. Så nästa år fick vi bara 2,75 i skatt. En del som sa till om det fick skatt tillbaka, men det fick aldrig vi. - Ja, vi hade det svårt många gånger: en gång gav min man mig 5 kronor till jul, det var ju inte mycket om det skulle räcka till allt.

ACC. N:R M. 13733:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En vinter hade jag inte råd att köpa yllestrumpor till barnen, utan de fick gå i sina bomullsstrumpor.

Vi är katoliker och går i katolska kyrkan här i Malmö. Min man är jordfäst i katolska kyrkan och barnen är konfirmerade där.

När vi hade kontrakt som utlänningar på gårdarna var där bestämt att vi skulle vara fria de katolska helgdagarna som firas utom de som firas här i Sverige. Det var Mariadagarna i februari, mars och augusti och Petrus och Paulus den 29 juni. Nu firas dom dagarna på den närmaste söndagen i katolska kyrkan. Det var bara några år i början som vi hade helgdagarna i kontraktet, när vi var gifta så var vi fästa som svenskarna och måste gå till arbetet.

Jag har fem barn, en son och 4 döttrar. Alla är gifta med svenskar utom yngsta dottern, som bor hemma. Alla är gifta i katolska kyrkan. En av mina döttrar har döpt sina barn i svenska kyrkan för hennes svärföräldrar bråkade. Vi kände varandra inte så bra då, men nu känner vi varandra bättre, så de tänker inte så konstigt om katolska kyrkan längre. Mina barn har bara gått i folkskola utom yngsta dottern, som har lärt maskinskrivning och sådant och är på kontor. Min son är maskinuppsättare på Addo. En dotter är gift med en ritare på SJ, en gift med en handelsresande, han har tagit studenten. Min äldsta dotters man kallas disponent, han är föreståndare för en ekiperingsaffär i Karlskrona, som har huvudaffär i Kalmar. Så alla är litet mer än vanliga arbetare.

Jag hade lärt mig sy av min far, så jag har lärt alla mina döttrar att sy.

ACC. N:R M. 13733:3/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ett par sitter hemma och ändringsyr åt affärer.

När min man levde talade vi polska hemma. Barnen förstår polska, men dom svarar alltid på svenska, alla utom den äldsta dottern, som kan polska bra, skäms för att tala polska, för dom tycker inte att dom kan riktigt. Alla helgseder är desamma här som i Polen med julgran vid jul osv.

Jag lagar bara svensk mat nuförtiden. När min man levde ville han ibland att jag skulle göra piroger, det tyckte han så mycket om. Det är deg, som man bagar in kött, grönsaker eller fisk i ungefär som wienerbröd.

Jag brukar göra hemlagade makaroner, det hade vi mycket i Polen. Dom kokar jag och lägger i buljong som jag kokar på höns. Ibland har jag ris i stället för makaroner i buljongen.⁺

Min man arbetade ett tag på tegelfabrik i Lomma, sedan började han arbeta på byggen. Han var en duktig arbetare, som kunde litet av varje. Vi flyttade till Malmö 1938 för att barnen skulle få arbete i staden och slippa arbeta på landet som vi hade gjort. Men det var svårt att få arbete på byggen i synnerhet på vintrarna, så min man sökte arbete överallt både i stan och på landet. På somrarna var jag ute på landet och arbetade med betor.

Nu har jag änkepension sedan min man dog helt hastigt i vintras.

Jag syr litet, men bara åt barnen, för jag orkar inte mera blodet stiger mig åt huvudet, när jag sitter och syr.

⁺ Förr lagade jag surkål, det är den enda egentligt polska mat jag har lagat. Jag var för ung för att kunna matlagning, när jag kom hit.

ACC. N:R M. 13733:32.

Nuvarande bostaden.

Trerumslägenhet i hus från sekelskiftet ungefär. Jag tror inte att det var centralvärme, för där var en järnkamin i det ena rummet. Möbleringen var som vanlig svensk. Möblerna verkade vara tidigt 30-tal.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:33.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar på preliminär frågelista angående polska emigranter i förvärvs-
arbete i Sverige.

Stefan Bryland, född den 20/12 1892 i Alexandrov, en liten stad i Wotzoawek
powiat i ryska Polen.

"Jag har gått i skola 3 år, det måste vi göra, min far arbetade på stationen.
När jag slutat skolan var jag hos min farbror, som var murarmästare. Jag
var där till jag var 16 år. Sedan gav jag mig iväg ut i världen. Man
trodde att det skulle vara bättre i utlandet, men det var det inte och
sedan skändes man för att komma hem."

(Fru Bryland säger att det var bättre i Sverige än i Polen vid den tiden.
I Polen fick man inte mer än 50 öre om dagen om man kunde få något arbete,
men i Sverige fick man 1,25 eller åtminstone 1,15.)

"Jag var runt överallt i Tyskland, England och Danmark och arbetade i
jordbruk och litet varstans.

Jag gifte mig 1913 i Köpenhamn. Min fru var från byn Stoki i Wadlew gmina
Oask powiat. Vi hade träffats i Danmark.

Vi kom första gången till Sverige 1916 (?). Det var till Assmossagården
vid Sövdeborg. Man fick själv ordna jobbet. Det varen dansk som ägde
gården och jag kunde litet danska. Vi kom då ensamma minfru och jag.
Det var alla slags jordbruksarbete, min fru fick också arbeta litet.
Vi var där ett år. Sedan kom vi till Marsvinsholm. Jag var där som tolk
för ett trettiotal polacker. Vi var där i 3 år, sedan flyttade vi till

ACC. N:R M. 13733:34

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bromölla, där jag arbetade vid kaolinverken med att pressa kaolin. Det var 1917 vi kom dit. Jag arbetade på ackord och förtjänade nog 12 kronor om dagen. Vi stannade där 2 år. Det var judar som hade fabriken och de lurade folk, de lät en arbeta för för liten betalning. Sedan var vi litet överallt, jag arbetade på trädgårdsmästerier och annat både i Malmö och på landet. Vi flyttade till Malmö första gången 1935, men så blev det dåligt med arbete, så vi flyttade till Vintrie 1939. Sedan 1946 har vi bott i Malmö, först i Hemby och sedan 1948 här i Limhamn.

På de första gårdarna vi var hade vi kontrakt, där det stod om betalning och sådant. Förr hade vi de katolska helgdagarna fria, men det slutade efter första världskriget. Då hade de flesta polackerna blivit fästa som statare och då var det detsamma som för svenskarna.

På gårdarna var sjukvården fri, men vi var aldrig sjuka.

Eftersom vi inte var svenska medborgare fick vi inga skatteavdrag för barnen. Så vi hade höga skatter. Ibland fick vi nästan lika mycket i skatt som vi tjänade på året. Tjänade man 650 kronor kunde man få 400 i skatt. Men vi hade ju inget att betala med och inte hade vi mer än vi behövde, så man slapp betala.

Vi blev svenska medborgare 1930. Jag har bytt namn också sedan jag kom hit Bryland är ett svenskt namn, förut hette jag Polatzewski.

På Assmosa bodde vi inneboende i polska familjer. Där bodde 6 - 7 personer i varje rum, gifta och ogifta. På Marsvinsholm fick vi egen lägenhet.

ACC. N:R M. 13733:35.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På gårdarna fick jag 2,25, en del fick bara 1,25 för tio timmars arbete. Jag har varit med i fackförening flera gånge r. Sedan 1935 har jag varit med i ett sträck. Det var egentligen först under Per-Albins regering, som man skulle vara med i fackförening. Innan dess hade den inte varit så stark och så var det inte alltid man kunde betala avgiften och då fick man gå ur det året.

På Assmosagården fick var och en laga maten till sig. På Marsvinsholm lagade min fru mat åt oss, men av de andra 30 brukade en gå hem tidigare från arbetet för att laga mat åt de andra.

Vi var ju inte från Galizien, och kallades inte för galizer annat än när svenskarna blev arga på oss sa dom "djävla galizer!".

När vi var långt ifrån brukade vi åka till katolska kyrkan i Malmö bara en gång om året, men nu när vi bor här går vi dit nästan varje söndag. Prästerna kom ibland och reste runt på landet. För barndop reste vi alltid till kyrkan.

Vi brukar betala 50 kronor till kyrkan om året, men nu är det ändrat så man ska betala 10% av sitt skattebelopp.

Alla barnen är döpta och konfirmerade i katolska kyrkan här i Malmö.

Vi har 6 barn, 5 söner och en dotter. 4 söner är gifta, 2 med svenskar i svensk kyrka, en är gift med en dotter till polacker och vigda i kat. kyrkan liksom en son som är skild från en flykting, hon gifte sig med honom bara för att bli svensk medborgare, det gick automatiskt efter kriget de första åren, men det är ändrat nu. Barnbarnen i äktenskapen

ACC. N:R M. 13733:36.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med svenskor är döpta i svensk kyrka.

De fyra äldsta är födda i hemmet. Vi hade en barnmorska hemma. Hon tog 10 kronor. De två yngsta f. 1930 och 1932 är födda på Lunds Lasarett och det var gratis, för att vi hade så många barn. Vi bodde i Lilla Råby utanför Lund de åren.

Dottern, som är yngst har tagit realexamen och är nu telefonist. Sönerna är alla vanliga arbetare utom den näst yngste som gått på sjöfartsskolan och är maskinist och nu håller på att utbilda sig till maskintekniker. De talar alla polska, men svarar oss helst på svenska. En som var i Polen under mellankrigstiden. Det var polska klubben som skickade iväg honom och en till. De bodde hos en familj där i Polen, men det var inte hos släktingar eller bekanta.

Jag är nu lagerarbetare och tjänar 3,35 i timmen.

Jag är med i polska föreningen för de gamla polackerna. Vi har inga förbindelser med släktingar i Polen. Här umgås vi med både svenskar och polacker, men helst med polacker, det är lättare att förstå dom.

ACC. N:R M. 13733:37.

Nuvarande bostad fullt modern 3-rumslägenhet, konventionellt möblerad.
Svensk bordflagga på buffén och Gustav V i färg bild över skåpet.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:38.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar på preliminär frågelista angående polska emigranter i förvärvs-
arbete i Sverige.

Andrzej Madej född 11/9 1885 i Chernikow, Krakow powiat i österrikiska
Polen, Galizien.

"Min far var snickare, byggde kolpråmar till att frakta kol på Weichsel.
Jag har gått i skola 4 år, det varinte mer på den tiden. När jag slutat
skolan fanns det inget arbete hemma så jag for till Tyskland och arbetade
i kolgruvor i Oberschlesien. Där arbetade jag 6 år.

På våren 1914 var jag i Sassnitz och där träffade jag folk som skulle till
Malmö och montera tyska avdelningen på Baltiska utställningen. Jag frågade
om jag kunde få arbete där också och det fick jag för jag kunde tyska.
När utställningen var slut hade kriget börjat så vi måste packa ihop
den tyska avdelningen och skicka iväg den till Tyskland. Jag fick order
hemifrån Polen att inställa mig som soldat, för jag hade gjort min värn-
plikt innan jag kom hit. Men jag brydde mig inte om att resa.

Jag stannade i Malmö över vintern och gick arbetslös, men jag hade
litet pengar att leva på.

1915 gifte jag mig med en polska och i mars for vi till Säbyholm för att
arbeta på gården. Jag tjänade 2 kronor om dagen på sommaren och 1,50 på
vintern. Min fru hackade betor på ackord och tjänade ungefär 2 kronor
på det. Vi hade kontrakt där det stod hur mycket vi skulle ha av potatis,
mjölk, bränne och bostad.

ACC. N:R M. 13733:39.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bostaden var bara ett rum, med kokspis i ena hörnet. Statarna som var fästade hade 2 r.o.k. Det var 7 eller 8 rum i huset och där bodde 5 familjer, 4 ungarlar och 2 töser, alla polacker. Det var stora rum, rent och fint. Husen var bra, så där var varmt och gott.

Före kriget hade det varit många polacker på Säbyholm, som bara stannade över sommaren. De hade fri resa hit och hem igen när arbetet var slut. De flesta av dem hade rest hem innan kriget.

Utav oss som var kvar fick varje familj laga maten själva.

Vi stannade på Säbyholm i gott och väl 3 år. Sedan flyttade vi till Stureholm (ev. Storeholm) vid Kattarp. Man ville ha litet ombyte. Där hade jag daglön som tidigare. Ett år var jag statare, då var jag hästkörare, annars var det allmänt jordbruksarbete. Min fru arbetade i betorna på sommaren, på vintern var hon fri.

Min fru hade varit här 1913 på Rosengården här i Malmö och kommit tillbaka nästa år igen. Det var agenter som värvade folk i Polen för sommararbeten. Det hade väl hållit på åtminstone 4 - 5 år före jag kom hit.

Vi flyttade till Malmö 1935 tror jag, då var vi på Svenstorp. Samma år blev vi svenska medborgare. Det var en polis här i Malmö, som hade hand om alla ansökningarna.

Barnen hade konfirmerats i Malmö och sedan stannade de här och fick arbete, den ene efter den andre. Ock så när de var här allihop tyckte de att far också kunde komma hit.

Jag arbetade som stuvare i hamnen. Då arbetade vi på ackord och tjänade

ACC. N:R M. 13733:40.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4 - 5 kronor i timmen. När vi hade järn tjänade vi ibland 10 kronor i timmen. Jag hade varit med i fackförening på landet, men när jag kom hit fick jag gå över till stuveriarbetaravdelningen. Jag betalar dit ännu 18 kronor om året, det är till begravningskassa.

Nu arbetar jag hos fiskare i hamnen. Jag hjälper dom att reda garnen. Jag får 1 krona garnet och jag gör 2 garn om dagen.

Blev man sjuk fick man själv betala. Min fru var sjuk en gång och låg på sjukhus i Hälsingborg och det fick jag själv betala.

Jag har 4 barn, 2 döttra och 2 söner, den ene sonen är död och den andre blev sjuk i huvudet, när han gjorde värnplikt och har varit på Östra sjukhuset i 10 år nu. Den sonen som är död var frisör i Göteborg. Han jordfästes i katolska kyrkan här i Malmö liksom min fru, som dog för 5 år sedan. En dottern var servitris i Hälsingborg, där träffade hon en schweizare, som var ledare på ett väveri, som tillhörde en schweizisk firma. Han är protestant, jag vet inte var de gifte sig för jag var inte i Hälsingborg då. Maken kunde inte tåla klimatet i Sverige, så han begärde förflyttning och de är nu bosatta i Lyon i Frankrike. Deras barn är döpta i katolska kyrkan, för det finns ingen protestantisk kyrka i Lyon. Min andra dotter var kokerska på en restaurang, men hon fick ont i benen och måste sluta, så nu är hon bara hemma. Hon bor ihop med en svensk. De är inte gifta. Jag har sagt till dom att dom skulle gifta sig, men dom tycker inte att det är någon idé, eftersom dom inte har några barn.

Jag har varit i Lyon 2 gånger och hälsat på min dotter där. I Polen har

ACC. N:R M. 13733:41.

inga släktingar kvar i livet, jag var yngst av syskonen och jag är 70 år nu så de är döda allihop. Jag är inte med i polska föreningen längre, jag är för gammal.

Alla mina barn talar polska. Vi talade alltid polska hemma, sedan fick de lära svenska när de kom i skolan. De talar inte polska till varandra, de talar svenska bättre än polska."

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M.13733:42.

Nuvarnade bostaden var en omodern 2-rumslägenhet. Där såg ungarlsenkelt ut.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 13733:43.

Svar på preliminär frågelista angående polska emigranter i förvärvs-
arbete i Sverige.

Leon Zielinski, född 1886 i Litauen dit fadern hade följt en greve för att
arbeta hos honom. När Z. var 7 år återvände familjen till faderns gård i
Wielge by, Charne gmina, Lipno powiat, Pootzk i dåvarande ryska Polen.
Har inte gått i skolan för " skolan var rysk och då tyckte far att det
kunde vara. Jag lärde mig läsa och skriva litet hemma, så jag kan skriva
mitt namn, men inte mer numera.

Wielge var en lång radby, tillsammans med grannbyn utgjorde de ungefär 5
kilometer. Bönderna fick turas om att gå brandvakt i byn, för alla husen
var byggda av trä, hade halmtak och eftersom skorstenarna saknade spjäll
var det stor risk för brand.

Det fanns inget arbete hemma, så 1907 reste jag till Tyskland, till
Mecklenburg Schwerin. Vi var åtminstone 24 stycken där från hela Polen
som arbetade i jordbruk. 1908 kom det dit en man, han var galiz, som hade
varit i Sverige som tolk. Han hade varit i Malmö och talat med konsul
Wacha som ordnade arbete åt galizerna. Jag lånade honom pengar till den
resan till Malmö och jag visste inte om jag skulle få dom tillbaka, men
han kom och hämtade oss så vi var 9 stycken som följde med honom till
Sverige. Vi kom till Stora Marken. Vi fick själva betala resan, men andra
som konsul Wacha ordnade arbete åt fick resan betald. Det var en massa
på Stora Marken, där var väl 40 - 50 galizer som bodde för sig och så

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 13733:44.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var det några andra och vår grupp på 9 stycken. Galizerna hade ett gemensamt kontrakt och vi 9 hade vårt kontrakt.

Jag var gift innan jag for från Polen. Min fru hette Woadezoawa Roziajska och var från samma by som jag. Hon är född 1888. Hon var 16 och jag var 18 år när vi gifte oss. Det var lägsta åldern hemma i Polen.

På Stora Marken hade vi dåliga bostäder. Vi fick 1,60 om dagen för 12 timmars arbete och fruntimren fick 1,15. Jag var kördräng och min fru arbetade i betorna. Vi var där bara 2 månader för vi blev ovänner med patronen vi 9 som hade kontrakt tillsammans.

Då kom vi till Halmstagården. Det var 7 av oss 9 som kom dit. Det var samma betalning där. På Halmstagården var det fina trähus som vi fick bo i. Vi bodde 5 familjer i samma hus.

Jag gick in i fackförening 1917. Storstrejken 1909 berörde inte lantbruket, det var bara industrierna, men vi fick kortare arbetstid efter strejken bara 10 timmar i stället.

Jag tror det var 1911 jag blev fästad som statare. Då fick jag 325 kronor i årslön och så fri bostad, 50 kg råg, 50 kg korn i månaden, bränne, 300 sträckfamnar potatisland, 3 liter mjölk om dagen.

Man var fästad så att hustrun också arbetade, annars fick man inte plats. Hon fick mjölka och hjälpa till med höstningen på sommaren.

1919 flyttade vi till Orup vid Billeberga. Där hade vi också stat. Jag körde hästar. Efter kriget fick vi högre stat 800 kronor om året.

Vi fick trevliga lägenheter på Ørup, 2 rum, kök, skafferi och källare.

ACC. N:R M. 13733:45

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det var brunn på gården, så man fick bära in vatten, men det gjorde ingenting, förfint och trevligt var det. Men patronen på Orup fick dåligt med pengar och kunde inte betala vår lön. Då flyttade vi till Weibulls gård Axeltofta i Häljarp. Det var bra hos Weibulls.

1927 flyttade vi till Södra Börringe. Jag kände patronen där, han hade gått elev på Halmstagården.

1935 flyttade vi till Malmö. Barnen började bli stora och flytta till Malmö och då tyckte de att far också kunde flytta dit.

Jag arbetade hos en åkare. Jag körde hästar och ibland arbetade jag i trädgården, han hade ett stort ställe. Men så skadade jag armen och måste sluta. Jag låg på sjukhuset i 3 månader. Åkaren hade försäkring så jag fick sjukhusvistelsen betald och så fick jag 58,75 i kvartalet. Det har jag ännu. Men åkaren lurade mig att säga till försäkringsmannen att jag hade 40 kronor i veckan i stället för 60 kronor. Det var för att han skulle få betala mindre premier, men på det viset får jag ju för litet.

Nu får både min fru och jag folkpension. Och så är jag egen företagare. Jag får vara i en liten lokal i Tryggs hus och där pressar jag pappersavfall från all kontoren. Jag pressar papperen i balar, som jag säljer till pappersbruken. På 6 - 7 veckor får jag ihop till ett lass. För det får jag 150 kronor, men så ska jag betala lastkarlar och bilen till stationen, så det blir ungefär 110 kronor över.

Jordbruksarbetet är detsamma här som i Polen. Min far hade järnplog när jag var barn, men han använde träårder till att köra potatisen.

ACC. N:R M. 13733:46.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vi fick laga maten själva på St. Marken i det laget jag var, men det stora laget från Galizien hade kokerska. Vi fick 6 kg potatis å veckan min fru och jag och så fick vi 2 liter skummjölk.

De katolska helgdagarna, som inte firades i Sverige fick vi vara hemma, de tvingade oss inte att arbeta. Sedan man kommit på stat frågade man inte efter, och kunde inte heller vara från arbetet.

Vi brukade fara till katolska kyrkan i Malmö. Extraprästerna reste runt och höll mässa i något hem någon gång. Förr kunde det komma någon som kunde polska t ex pastor Stalberg från Norrköping. Han var tysk. Ville man ha barndop eller så, så skrev man bara till Malmö, så kom det en präst. Många av de gamle som är här fick resa till Stalberg i Norrköping för att bli vigda, det var innan Meyerink fick viga. Meyerink var holländare, han är kyrkoherde i Göteborg nu.

Vi brukar betala 20 kronor till kyrkan om året.

Vi brukar ha vanlig svensk mat. På landet gjorde vi surkål ibland, men det kan man inte göra i stan, det luktar så hemskt innan den är färdig.

Vi har 10 barn, 6 flickor och 4 pojkar. Alla är konfirmerade i kat. kyrkan här i Malmö. De gick här från oktober till maj. Det kostade 15 kronor i månaden för inackordering.

De är alla födda i hemmet, en barnmorska kom hem.

Sedan fick barnen vara hemma ensamma medan min fru var och arbetade.

De har bara gått vanlig folkskola.

En dotter är gift med en son till polacker, de andra är gifta med svenskar.

ACC. N:R M. 13733: 47.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Alla är vigda i katolska kyrkan och alla våra barnbarn är döpta där och en av barnbarnen är vigda.

2 söner är på Addo, en kontorist och en är bas-i-fabriken, en är tapet-serare och en arbetar på Nya Manufakturverken, han är vävare.

2 döttrar är expiditer i charkuterieaffär, 2 arbetar på lakritsfabriken.

En är gift med direktör Jyllin, godsägare i Kvarnby. De andra svärsönerna är vanliga arbetare.

Vi har haft kontakt med släktingar i Polen till för 3 år sedan, då slutade dom plötsligt skriva. Jag har 3 bröder i Amerika. Vi brukar umgås med familjen Konrad, han är från samma by som jag och vi kom hit samtidigt.

Våra barn förstår polska, men kan inte tala så bra. Vi talar alltid polska till dom och min fru och jag talar alltid polska till varandra.

Min fru har lärt barnen böner på polska och när vi är samlade alla på högtidsdagar brukar vi sjunga polska sånger tillsammans."